

A Budai Krónika (1473) hasonmás kiadása

V. Ecsedy Judit

Ötszázötven éve, 1473-ban jelent meg Budán Hess András nyomdájában az első Magyarországon nyomtatott könyv, a *Chronica Hungarorum*, azaz a Budai Krónika.

Ebből az alkalomból az Országos Széchényi Könyvtár kiadásában elkészült a *Chronica* új hasonmás kiadása. A mű jelentőségével a korábbi generációk is tisztában voltak. Már 1900-ban elkészült első hasonmás kiadása Fraknoi Vilmos tanulmányával, az ötszáz éves évfordulóra 1973-ban pedig új hasonmás kiadás készült Soltész Zoltánné bevezetőjével és Horváth János fordításával. Természetesen mindig az adott korszak technikai lehetőségei szerint.

Ez a mostani, tehát a harmadik hasonmás kiadása a *Chronicának*, amelyről az alkotó, Schöck Gyula, a Schöck ArtPrint Kft. alapítója és tulajdonosa szól az alábbiakban:

Közös történetünk a *Budai Krónikával* négyöt évvel ezelőttre tehető. Farkas Gábor Farkassal összefutottam az OSZK nagylépcsőjén és mivel nagyon sietett, csak odavetette: „Tudok neked egy könyvet, aminek megcsinálhatnád a fakszimiljét”. Néhány nap múlva elküldte a tervét, szinte a mostani kiadással teljesen megegyező kivitelről (fakszimile, tanulmánykötet, bor, díszdoboz). Néhány hét alatt elkészült az ajánlat, de valamilyen oknál fogva a kiadásra nem került sor.

Valamikor 2022 tavaszán újraindult a tervezés. A fakszimilével kezdtük a munkát. Alig vártam, hogy újra láthassam az eredetét. Közel harminc éve készíték fakszimile és reprint könyveket, de még mindig elmondhatatlan élmény egy-egy hasonló könyvvel való személyes találkozás. Már az első megbeszélés alkalmával eldőlték a kiadás technikai paraméterei, példányszám, nyomtatás módja, kétféle kötési mód, határidő stb. Megegyeztünk, hogy a legmagasabb minőségben kell nyomtatni a könyvet, semmi esetre sem jöhet szóba digitális nyomtatás. Mivel ofszetnyomtatáshoz az 550-es példányszám

nem túl magas, abban is egyezés született, hogy a kétféle kötési mód ellenére, a belívek azonos minőségben készülnek.

Először a papír fajtáját választottam ki. Figyelembe kellett venni az eredeti papír textúráját, vastagságát, hogy a lehető legpontosabban adjuk vissza a mai kor olvasójának Hess András művét. Biztonság kedvéért a kötetet készített egy makettet, leellenőrizendő a hasonmás és az eredeti könyv vastagságát. Ezt egyébként minden esetben megteesszük, amikor fakszimilét készítünk. Így nem ér minket meglepetés.

Nem sokkal a technikai paraméterek rögzítése után megkaptam a nagy felbontású képeket. A felvételeket az OSZK digitalizáló műhelyében készítették a kollégák. Külön köszönet Pohánka Xéniának a kiváló munkáért. Ami a digitális fotózás fejlődésében az utóbbi időben végbement, az elképesztő. Ezek a felvételek is 100 megapixel felbontásban készültek. Mire a színbeállítás elkészült, több mint 650 MB méretű volt egy kép. Többször megtettem már, de itt is szeretném megköszönni a kiváló, nagyon magas színvonalú, precíz munkát. Sok könyvemnek magam végeztem a fotózását, de mostanában a munkámhoz a világ több pontjáról (New York, Párizs) kaptam fotókat azoktól a könyvtáraktól, ahol az eredetiket őrzik. Bizton állítom, a *Budai Krónika* felvételeinek a minősége semmivel sem maradt el a világ legnagyobb könyvtáraitól kapott képektől. Az előkészítés során ennek rendkívüli jelentősége van. Ilyen mértékig nagyíthatóak a képek minőségromlás nélkül. (1. kép)

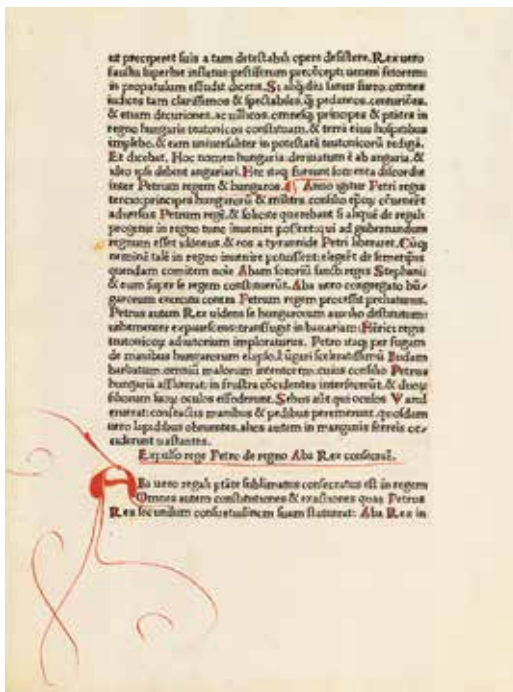
A nyomdai előkészítés bemutatás előtt engedtessek meg egy rövid technikai kitekintés. Az egész világon az utóbbi nyolc-tíz évben hihetetlen fejlődésen ment és megy át az ofszet- és a digitális nyomtatás is. Gondolom ennek oka elsősorban a digitális és ofszettechnológia közötti áradás verseny. Mint minden új találmány bevezetése, ez is annak lehetőségét vetítette előre, hogy elsöpri a régit. Ebben az esetben sem történt ez másként, sokan vizionálták a digitális nyomta-

1. kép

tás diadalát az ofszet felett. Úgy tűnik, mostanra mindkét rendszer megtalálta helyét a világban, mindkét oldal folyamatosan és nagy lépésekkel fejlődik. Ezt mi sem bizonyítja jobban, mint az, hogy az a vezető digitális nyomda, aki több munkámat is nyomta digitálisan, néhány évvel ezelőtt ofszetnyomtatással is bővítette kapacitását, méghozzá a legmagasabb színvonalúval. A hagyományos nyomtatás olyan fejlődésen ment át, amit néhány évvel ezelőtt elképzelni sem tudtunk. Olyan finom részleteket képesek nyomtatni, olyan színhűséggel, ami egyszerűen káprázatos. Ezeknek a változásoknak különféle hozadékai is voltak, amikhez igazodni kellett. A mostani nagy nyomdák teljesen zárt rendszerrel működnek, például ők adják meg a maguk által használt színprofil. A nyomdai előkészítés gyakorlatában ez azt jelenti, hogy a munka elkezdése előtt tudnom kell, melyik nyomda nyomtatja majd az adott munkát, mert ha színhű nyomatot szeretnék látni, akkor a megadott színprofil kell használnom. A könyvkészítésnek ez a fajtája azért különleges, mert a faksimile elkészülte után szinte mindig az eredeti mellé teszik az ember munkáját. Ilyenkor nem lehet mellébeszélni. Nincs verbális faksimilekiadás.

Tehát a nyomdai előkészítés. Első lépésként a színek, tónusok és árnyalatok beállítása történik. Itt szükség van némi színmemóriára, mert ezek a könyvek természetesen nem vihetők haza, tehát miután alaposan átnézi az ember az oldalakat, megpróbálja otthon ezek alapján beállítani a paramétereket. Ezután készül néhány jellemző oldalról proof, amivel visszamegy a könyvtárba és összehasonlítja az eredetivel. Ez addig ismétlődik, amíg nem tökéletes az egyezés. A nyomdának, hogy nyomtatás után körbe tudja vágni a kész könyvtesteket, úgynevezett rátöltést kell adni. Három oldalon 5-5 milliméterrel kell növelni az oldalakat, és ezt a részt ki is kell retusálni. Az idők folyamán sokszor újrakötötték az eredeti könyveket. Ez mindig azzal járt, hogy körbe is vágták, ami óhatatlanul néhány oldal esetében részletvesztéssel járt. Ezeket újra kell nekünk rajzolni. (2–3. kép) Az összes oldal beál-

2. kép

lítása után minden oldal egy tördelőprogramba kerül, ahol azok már az eredetivel megegyező sorrendbe rendeződnek. (4. kép)

Ezután következhet a nyomtatás. Itt van nagy jelentősége, ha pontosan követjük a nyomda igényeit, ellenben itt lesz kézzelfogható a zárt rend-

3. kép

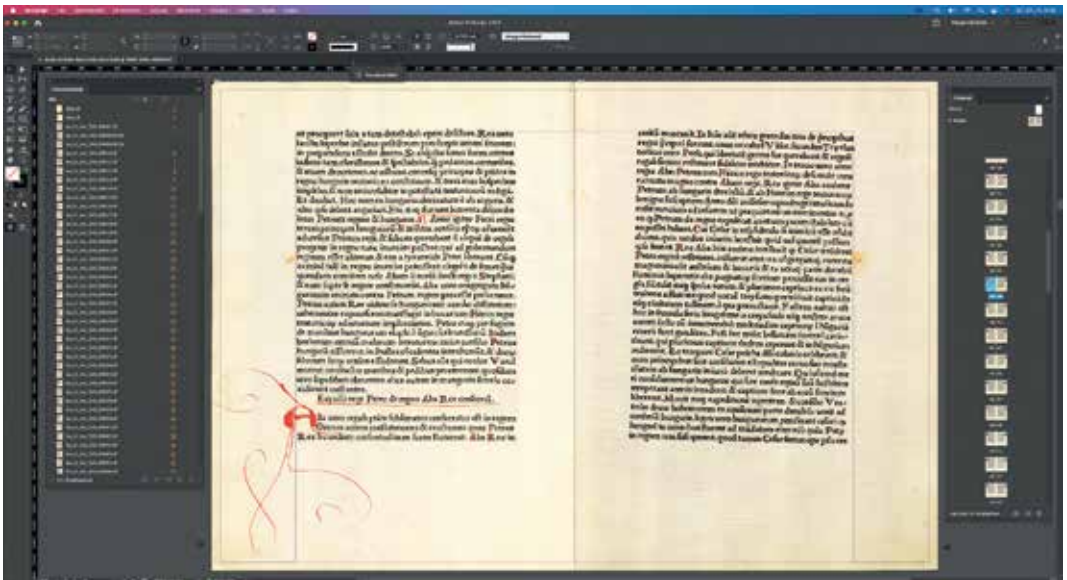
szer előnye. Hihetetlen biztosságot ad az a tény, hogy ennek a zárt rendszernek része a proofkésztés, stúdiómunka és a nyomtatás is. Ilyenkor van még mód színkorrekcióra, de nem mindegy

az első nyomat minősége, nem mindegy honnét indulunk, hány lépésben érünk el a céljig. Az utóbbi időben már az első levonat is igen közel van a végső változathoz, igazán csak nagyon finom igazításokra van szükség. Néhány szó a tanulmánykötet megszületéséről.

Kész tervet kaptam a tanulmánykötet elkészítéséhez. A kiadvány Farkas Gábor Farkas és Varga Bernadett szerkesztésében, Boross Klára által készített latin szöveg átirattal, Horváth János fordításával – amit Kasza Péter aktualizált –, Farkas Gábor Farkas tanulmányával és annak Hutai Zsófia angol fordításával került kiadásra. Sarbak Gábor, Szecsey-Mátis Bernadett látta el a lektori feladatokat.

Igazi kihívást a latin szöveg átiratának tördelése jelentett. A latin átirat soronkénti tördelésére kértek fel. Mivel a szövegátirat készítésekor az eredeti szöveg rövidítéseinek feloldására is sor került, helyenként jelentősen megnőtt a latin szöveg terjedelme. Úgy kellett megoldani, hogy a változás ne menjen az olvashatóság rovására és még az oldalkép is elfogadható maradjon. (5. kép) A végső forma kialakításához Sarbak Gábor-tól nagyon sok segítséget kaptam.

Tudvalevő, a mostani kiadást megelőzte a Budai Krónika két hasonló kiadása. Az első a Fraknoi-féle 1900-an készült és 1973-ban a Helikon Kiadó gondozásában jelent meg a második. Többen kérdezték, láttam-e ezeket a könyveket, és

4. kép

5. kép

mi a véleményem róluk. Én természetesen csak a külsínről mondhatok véleményt, a belbec megítélése a tudósok dolga. Volt szerencsém mind a két kötetet kézbe venni. Több okból is lehetetlen az összehasonlítás. Túl az előzőekben ismertetett technikai különbözőségeken, amelyek 1900-ban, illetve 1973-ban elérhetőek voltak, mára az az elfogadott rend, hogy készülő egy fakszimile és külön készül egy kísérő- vagy tanulmánykötet. A Fraknoi-féle kiadásban együtt szerepel Fraknoi Vilmos bevezető tanulmánya és a hasonmás, a Helikon kiadásában együtt van a reprinttel Horváth János fordítása és Soltész Zoltánné tanulmánya. Ha azonban az 1900-ban meglévő technikai színvonalat vesszük figyelembe, akkor azt kell mondanunk, hogy a Fraknoi-féle kiadás parádés.

Végezetül néhány személyes gondolat. Mindazon túl, hogy nagy megtiszteltetés volt részt venni ebben a munkában, talán ez volt az eddigi

leggördülékenyebb megbízatásom. Nagyon sok ember együttműködésére volt szükség, rengeteg egyeztetéssel, de mindig a megbeszélte határidőre minden rendelkezésemre állt a további munkához. A kötetek díszbemutatója (2023. május 27.) előtt több hónappal elkészültünk valamennyi részfeladattal. Ezúton is hálásan köszönöm mindannyiuk támogatását segítségét.

*

A *Chronica* újonnan elkészült fakszimiléje kétféle „csomagolásban” készült, és vásárolható meg. A hasonmás, amely az Országos Széchényi Könyvtár tulajdonában lévő Inc. 328 jelzetű *Chronica* példány alapján készült, természetesen mindkét változatnál, mind az 550 példánynál azonos. Az egyszerűbb változatnál fadobozban a fakszimile és a külön kísérő tanulmánykötet. A különlegesebb változatnál fadobozban a fakszimile díszes bőrkötésben, a külön kísérő tanulmánykötet és a Grand Tokaj hatputtonyos aszúja.